

NYHETSBREV NR. 1 - 2006

Svak informasjon – riktig valg

Under kvalitetssikringsordningen for store offentlige investeringsprosjekter pålegges fagdepartementene å utrede nullalternativet og minst to reelle alternativer – før regjeringen avgjør om forprosjekt skal settes i gang eller ikke. Vi minnes Gudmund Hernes som en gang spøkefullt uttalte at en offentlig utredning som regel resulterer i to alternativer som er helt like, mens det tredje av en eller annen grunn er umulig. Slik bør det ikke bli.

Et prosjekt blir ofte unnfanget som én konkret løsning på et gitt problem - uten særlig tanke for alternative valg. Vurderingene under planleggingen drukner i mengder av detaljert informasjon slik at en bindes opp til dette alternativet og det store perspektivet forsvinner.

KS1-ordningen er innført for å riste opp i dette. Behovet som prosjektet skal bidra til å dekke må være utgangspunktet. Først

når de strategiske rammebetingelsene er avtalt er tiden kommet til å identifisere alternative tekniske løsninger – konkretisert såpass at en kan gi grove kostnadsanslag og rangere alternativene etter kostnad og nytte. Regjeringen fattet deretter vedtak. Dette dreier ikke om å innføre en metode, det handler i siste instans om å endre en forvaltningskultur. Det handler ikke om å skaffe frem mer informasjon i idéfasen, men et annet og bedre grunnlag for beslutning.

I denne tidligste fasen er kunnskapen begrenset og mye må baseres på skjønn og erfaring. Concept-programmet har derfor satt i gang delprosjektet *Vurdering på svakt informasjonsgrunnlag* som skal gi råd om hvordan en kan sikre og utnytte informasjon til å foreta forsvarlige vurderinger av ulike grunnleggende konsepter eller prosjektvalg. Samfunns- og næringslivsforskning AS i Bergen er ansvarlig for gjennomføringen og vi ser frem til resultatene som vil foreligge ved utløpet av året.

Forskning 2006: Tidlig beslutning

Mye av forskningen i fjor fokuserte på to hovedområder:

- Innhenting av empiriske data fra kvalitetsikrete og andre prosjekter. Dette arbeidet fortsetter med full styrke i år.
- Håndtering av usikkerhet. Resultater ble presentert ved en temadag i samarbeid med Norsk senter for prosjektledelse 30. mars. Mer enn 100 personer deltok. Rapportene publiseres snart.

Forskningen i 2006 får en dreining over mot tidlige beslutninger og omfatter:

”**Tidligfasevurdering på svakt informasjonsgrunnlag**” som ble startet i fjor og beskriver metoder, muligheter og begrensninger for å finne, kvalitetssikre og anvende nødvendig informasjon i prosjektets tidligste fase.

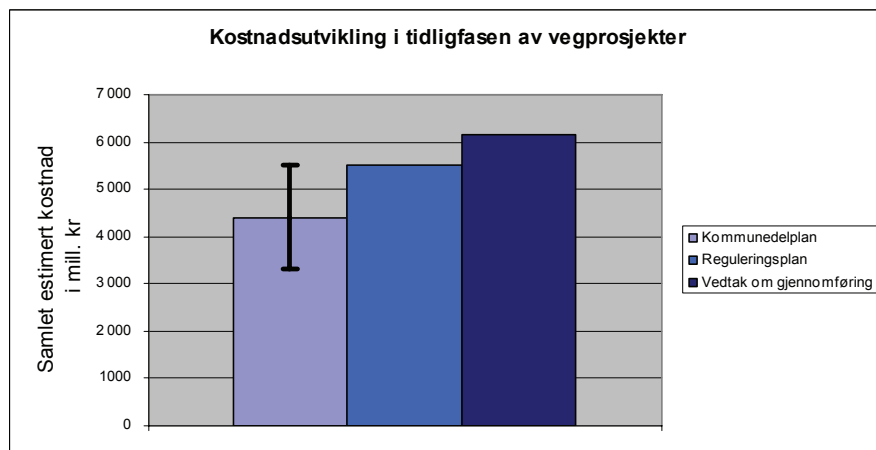
”**Interessenters vurdering av prosjektets godhet**” ser på hvordan investorer går frem for å vurdere store enkeltinvesteringer. Prinsipper og metoder for substansvurdering skal kartlegges og drøftes. Slike vurderinger supplerer finansielle vurderinger og bidrar til det samlede beslutningsunderlaget.

”**Flermålsanalyser i store statlige investeringsprosjekt**” vil ta for seg dagens praksis ved bruk av teknikker og metoder for avveining mellom ulike hensyn, valg mellom ulike konsepter etc. En vil se spesielt på praktiske sider ved problematikken, formidling og prosessen frem mot beslutning - mer enn teorien som er godt utviklet fra før.

I tillegg startes følgende to delstudier i år:

”**Tverrfaglighet og fagkompetanse i tidligfasen**” som skal se på hvordan innføring og samarbeid mellom ulike faggrupper kan bidra til bedre konseptutvikling.

”**Effektvurdering av store statlige investeringsprosjekter**” som ikke minst skal legge et godt grunnlag for denne delen av følgeforskningen som blir aktualisert i tiden fremover etter hvert som de kvalitetssikrede prosjektene avsluttes.

Kostnadsutvikling i tidlig fase

Resultat fra gjennomgang av kostnadsutviklingen i tidligfase av syv store vegprosjekt illustrerer på en enkel måte behovet for god metodebruk i tidligfase:

Stolpene viser samlet kostnadsestimat for prosjektene på tre ulike tidspunkt i tidligfasen (omregnet til 2003-kr). Først ved tidlig omtale overfor Stortinget (godkjent kommunedelplan). Da var estimatet om lag 4,4 milliarder. Deretter basert på godkjent reguleringsplan, samlet 5,5 milliarder (+25%). På tidspunkt for beslutning i Stortinget var forventet kostnad økt til 6,2 milli-

arder. Dette tilsvarer en samlet økning på +39% eller 1,7 milliarder fra tidlig omtale overfor Stortinget til beslutning om gjennomføring og finansiering.

I snitt øker hvert prosjekt +27% fra første til andre, og 51% fra første til tredje stolpe.

±25% benyttes som akseptkriterium for tidlige kostnadsoverslag kommunedelplan (Statens Vegvesen, Håndbok 217). Kostnadsutviklingen i prosjektene går over den øvre grensen. Dette illustrerer behovet for å bygge mer kvalitet inn i beslutningsunderlaget tidlig, for å få bedre kontroll med kostnadsutviklingen i investeringsprosjekt.